

جراحی زیبایی

از منظر فده و حقوق

مؤلف:

مرجان کاظمی دلویی

سرشناسه: کاظمی دلویی، مرجان، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدار: جراحی زیبایی از منظر فقه و حقوق / مولف مرجان کاظمی دلویی.
مشخصات نشر: مشهد، سخن گستر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۲۹۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۷-۴۸۸-۹

پرست نویسی: فیبا.
موضوع: جراحی پلاستیک (فقه)
موضوع: Surgery, Plastic (Islamic law)
موضوع: جراحی پلاستیک -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع: Surgery, Plastic -- Law and legislation -- Iran
ردیف کتابخانه ملی: ۱۳۳۰۳۷۵۶/۶
رده بندی یوبی: ۲۹۷/۷۹
شماره کتابخانه ملی: ۴۶۹۰۰۰۶

انتشارات سخن گستر

نام کتاب: جراحی زیبایی از منظر فقه و حقوق
مولف: مرجان کاظمی دلویی

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

چاپخانه: میثاق

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۷-۴۸۸-۹

نشانی: مشهد - خیابان ابن سینا - مقابل ابن سینای ۱۲ - شماره ۱۹۱
تلفن: ۲۸۴۳۹۹۵۵
sokhangostar76@gmail.com

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۵	پیشینه‌ی موضوع
۱۶	فرضیه
۱۸	تعریف وازگان کلیدی:
۱۸	جراحی
۱۸	جراحی پلاستیک
۱۹	فقه
۱۹	حقوق:
۲۰	زیبایی
۲۰	حکم اولی و حکم ثانوی
۲۱	حکم واقعی اولی
۲۱	حکم واقعی ثانوی
۲۳	بخش اول: تاریخچه‌ی جراحی زیبایی، اقسام و پیامدهای آن
۲۵	فصل اول: تاریخچه‌ی جراحی زیبایی

- ۲۵ ۱-۱-۱ جراحی زیبایی ابتدایی (غیر مدرن)
- ۲۷ ۱-۱-۲ جراحی زیبایی مدرن:
- ۲۹ فصل دوم: اقسام و دلایل جراحی زیبایی
- ۲۹ ۱-۲-۱ اقسام جراحی زیبایی
- ۲۹ ۱-۲-۱-۱ جراحی های زیبایی در ناحیهی صورت
- ۳۷ ۱-۲-۱-۲ جراحی های زیبایی بقیهی اندام های بدن
- ۴۳ ۱-۲-۱-۳ کاشت مو و ابرو
- ۴۴ ۱-۲-۱-۴ لایبر جراحی زیبایی
- ۴۴ ۱-۲-۲-۱ جراحی های زیبایی ضروری
- ۴۵ ۱-۲-۲-۱-۱ جراحی های زیبایی غیر ضروری
- ۵۱ فصل سوم: پیامدهای جراحی زیبایی
- ۵۱ ۱-۳-۱ پیامدهای بهداشتی و پزشکی
- ۵۱ ۱-۳-۱-۱ پیامدهای جسمی
- ۵۳ ۱-۳-۱-۲ پیامدهای روحی
- ۵۷ ۱-۳-۱-۳ پیامدهای اقتصادی
- ۵۸ ۱-۳-۱-۴ پیامدهای اجتماعی
- ۶۱ بخش دوم: حکم جراحی زیبایی
- ۶۳ فصل اول: تاریخچهی فقهی جراحی زیبایی
- ۶۹ فصل دوم: حکم اولی جراحی زیبایی
- ۷۱ ۱-۲-۲-۱ قائلین به جواز
- ۷۲ ۱-۲-۲-۱-۱ اصاله الاباحه (اصل در اشیا اباحه است)
- ۷۴ ۱-۲-۲-۲ قاعدهی سلطه

۸۲	۲-۲-۱-۳- غرض عقلائی
۸۴	۲-۲-۲- قائلین به حرمت
۸۴	۲-۲-۱- حرمت هلاکت نفس
۸۶	۲-۲-۲- تغییر خلقت خدا
۹۰	۲-۲-۳- مالک حقیقی بودن خدا
۹۱	۲-۲-۲- حرمت تشبه به کفار
۹۴	۲-۲-۴- روایات
۱۰۱	فصل سوم: حکم ثانوی جرائم زانی
۱۰۱	۲-۳-۱- حکم ثانوی اباحه
۱۰۲	۲-۳-۱-۱- اضطرار
۱۱۴	۲-۳-۱-۲- ضرورت
۱۲۴	۲-۳-۱-۳- عسر و حرج
۱۳۴	۲-۳-۱-۴- مصلحت
۱۳۸	۲-۳-۱-۵- عرف و عادت
۱۳۹	۲-۳-۱-۶- رضایت بیمار
۱۴۱	۲-۳-۲- حکم ثانوی حرمت
۱۴۱	۲-۳-۱-۲- لمس و نگاه حرام
۱۶۳	۲-۳-۲-۲- تدلیس:
۱۷۱	۲-۳-۲-۳- اسراف
۱۷۵	۲-۳-۲-۴- غرور
۱۷۹	۲-۳-۲-۵- ضرر
۱۸۸	۲-۳-۲-۶- مانع طهارت (مانع وضو و غسل و تیمم)

- ۱۹۳ ۷-۲-۳-۲- نجاست عضو پیوند شده
- ۱۹۹ ۸-۲-۳-۲- نارضایتی شوهر و جراحی زیبایی
- ۲۱۰ ۹-۲-۳-۲- نهی پدر و مادر
- ۲۱۶ ۱۱-۲-۳-۲- مفسده‌ی اجتماعی
- ۲۱۹ بخش سوم: مسئولیت جراح زیبایی
- ۲۲۱ فصل اول: سؤالات و اقسام آن در فقه و حقوق
- ۲۲۱ ۱-۱-۳- مفهوم مسئولیت
- ۲۲۲ ۲-۱-۳- پیام سؤالات پزشکی:
- ۲۲۳ ۱-۲-۱-۳- مسئولیت انتزاعی:
- ۲۲۳ ۲-۲-۱-۳- مسئولیت مطلق:
- ۲۲۴ ۳-۲-۱-۳- مسئولیت کفایت‌گرای پزشکی:
- ۲۲۵ ۴-۲-۱-۳- مسئولیت انتظامی یا حرفه‌ای:
- ۲۲۵ ۳-۱-۳- مسئولیت پزشک در فقه
- ۲۲۶ ۱-۳-۱-۳- پزشک جاهل
- ۲۲۷ ۲-۳-۱-۳- پزشک حاذق و متخصص
- ۲۳۳ ۴-۱-۳- مسئولیت پزشک در حقوق ایران
- ۲۳۹ ۵-۱-۳- مسئولیت پزشک جراح زیبایی
- ۲۳۹ ۱-۵-۱-۳- احراز قاعده‌ی تناسب
- ۲۴۲ ۲-۵-۱-۳- نوع مسئولیت قراردادی پزشک جراح زیبایی (تعهد به نتیجه یا وسیله)
- ۲۴۹ فصل دوم: ارکان مسئولیت و عدم مسئولیت پزشک جراح زیبایی
- ۲۴۹ ۱-۲-۳- ارکان مسئولیت کیفری پزشک

۲۴۹	۲-۳-۱-۱- تحقق خسارت:
۲۵۱	۲-۳-۱-۲- خطای پزشک یا انجام فعل زیانبار از طرف پزشک:
۲۵۳	۲-۳-۱-۳- رابطه‌ی علیت بین فعل زیانبار و خسارت حاصله:
۲۵۴	۲-۳-۱-۴- شرایط عدم مسئولیت پزشک در اعمال جراحی زیبایی
۲۵۴	۲-۳-۱-۵- داشتن مجوز قانونی طبابت:
۲۵۷	۲-۳-۲-۲- قصد مجرمانه:
۲۵۹	۲-۳-۲-۳- شروع در عملیات پزشکی:
۲۶۱	۲-۳-۲-۴- رعایت مواظبت پزشکی:
۲۶۲	۲-۳-۲-۵- رضایت بیمار:
۲۶۵	۲-۳-۲-۶- برائت:
۲۷۱	نتیجه
۲۷۳	فهرست منابع

مقدمه

دین اسلام، آخرین و کامل‌ترین دین الهی و شریعت آن فراگیر همه‌ی زمانها و مکانها است و نیز به جهت جهان شمولی‌اش در طول زمان دستخوش تغییر و تبدیلی نمی‌شود. زیرا «حلالٌ محمدٌ حلالٌ اِلَی یومِ القِیَامَةِ و حَرَامُهُ حَرَامٌ اِلَی یومِ القِیَامَةِ» است. از سوی دیگر رشد تفکر و اندیشه‌ی بشری همراه با پیشرفت علوم و دستاوردهای علمی، مسائل نو و تازه‌ای پیش روی آن قرار می‌دهد که پاسخ آن برعهده‌ی فقه و حقوق اسلامی است که باید متناسب با شرایط و مواضع شریعت را در قبال آن تبیین نماید.

یکی از مسائل مستحدثه جراحی زیبایی است که در جمله شاخه‌های نوظهور در علم پزشکی بوده و با پیشرفت این علم بخصوص در قرن اخیر رشد فزاینده‌ای داشته است.

ایران در حال حاضر به پایتخت عمل‌های زیبایی جهان معروف شده است. جراحی زیبایی که تنها به هدف زیبایی و صرف نظر از بهره‌رسانی درمان انجام می‌شود، از رتبه‌ی بالایی برخوردار است و هر روز بر آمار آن و افرادی که به این گونه جراحی‌ها علاقه نشان می‌دهند افزوده

می‌شود. بسیاری از این افراد تمایل دارند با استفاده از این نوع جراحی بر توقع خود از زیبایی جامه‌ی عمل پوشانده و هر آنچه که منتهای آرزویشان است را به دست آورند. برخی برای تحقق این خواسته، آن چنان تمایل نشان می‌دهند که حاضرند وقت، هزینه‌های گزاف، سلامت روحی، آرامش روانی و... را از دست بدهند تا به آمال و آرزوهایشان برسند. حتی گاهی این جراحی‌ها به دغدغه‌ی آنها تبدیل شده و فرد بارها عمل مربوط به این عضو را تکرار می‌کند یا پس از رفع نقص یک عضو، خواهان جراحی و برسم در دیگر اعضای خود می‌باشد. گاهی همین زیاده خواهی باعث رور فانی جبران ناپذیر می‌شود.

مدرنیته، رشد سالمانی، فردگرایی، افزایش تکنولوژی، تبلیغات پزشکی، نشریات، ماهواره و اینترنت شرایطی را ایجاد کرده‌اند که به قول جامعه‌شناسان، امروز دیگر بدن طبیعی جای خود را به بدن اجتماعی داده است و همگان به ظاهر خود اهمیت می‌دهند. بی‌گناه جسم انسان بالا رفته و زیبایی آن را تنها منبع ارزش انسان تصور کرده‌اند.

در این مسابقه‌ی زیبایی، توجه به مسائل فقهی و حقوقی، عوارض پزشکی و اجتماعی آن بسیار کم رنگ است. بسیاری افراد بدون در نظر گرفتن عوارض و پیامدهای جسمی و روحی این جراحی‌ها، به انجام آن مبادرت می‌کنند. در بسیاری از موارد موازین شرعی رعایت نمی‌شود. به همین دلیل انجام جراحی زیبایی به یک معضل تبدیل شده است که لزوم

بررسی و تامل این موضوع از نظر فقه و حقوق مورد نیاز به نظر می‌رسد. با توجه به اهمیت موضوع به تدوین این پژوهش پرداخته شده است تا کمکی به حل مشکلات از مشکلات جامعه‌ی اسلامی کرده و به تکلیفی از تکالیف عذر غیبت جامعه‌ی عمل پوشانده شود.

پیشینه‌ی موضوع

در موضوع جراحی زیبایی کتاب با این عنوان چاپ نشده است. در کتاب‌های فقهی در باب نکاح به موضوعات مرتبط اشاره شده است. مانند جواهر الکلام (محمد حسن نجفی) و مسائل الشیعه (حر عاملی)، مسالک الافهام (شهید ثانی)، تحریر الوسیله (امام خمینی)، تذکره الفقهاء (علامه حلی)، عروه الوثقی (سید محمد کاظم رشتی)، النکاح (آیت الله فاضل)، مستدرک الوسائل (نوری).

در کتاب‌های حقوقی به این موضوع از منظر حقوق پرداخته شده است؛ مانند حقوق مدنی (جهانگیر منصور) و مسئولیت پزشکی در فقه و حقوق کیفری ایران (مهدی نجاتی) - مسئولیت پزشکی (محمود عباسی). اما در مقالات به این موضوع از منظر فقهی و حقوقی بیشتر پرداخته شده است.

سوالاتی که در این کتاب به آن پاسخ داده خواهد شد، عبارتند از:

۱- حکم اولی و حکم ثانوی جراحی زیبایی از منظر فقه چیست؟

۲- مسئولیت حقوقی حاصل از جراحی زیبایی چیست؟

فرضیه

به نظر می‌رسد، حکم اولی جراحی زیبایی در فقه و حقوق اباحه است؛ مگر اینکه لازمه‌ی آن ارتکاب حرامی باشد مانند ضرر، تدلیس، لمس و نظر حرام ... که در این مورد، انجام جراحی زیبایی حرام می‌باشد.

بنابراین، موضوع جراحی زیبایی را در سه بخش و هشت فصل بررسی می‌کند:

بخش اول تاریخچه‌ی جراحی زیبایی، اقسام و پیامدهای آن می‌باشد که در سه فصل تدریس شده است. در فصل اول تاریخچه‌ی جراحی زیبایی به صورت غیر مدرن (بدایی) و مدرن بیان شده است. در فصل دوم اقسام جراحی زیبایی با تقسیم به دو قسمت جراحی‌های زیبایی در ناحیه‌ی صورت و جراحی‌های زیبایی در اندام‌های بدن بررسی شده است. در فصل سوم پیامدهای جراحی زیبایی در سه قسمت پیامدهای بهداشتی و پزشکی، پیامدهای اقتصادی و پیامدهای اجتماعی بیان شده است.

بخش دوم حکم جراحی زیبایی است. در این بخش دیدگاه‌های مختلف فقها و حقوق‌دانان در رابطه با این موضوع به صورت کامل مورد بررسی قرار گرفته است. فصل اول تاریخچه‌ی فقهی حکم جراحی

زیبایی بررسی شده. در فصل دوم حکم اولی جراحی زیبایی بیان شده که به بررسی دو دیدگاه اباحه و حرمت پرداخته شده است. فصل سوم حکم ثانوی جراحی زیبایی می باشد که در دو قسمت عناوین ثانویه اباحه و عناوین ثانویه حرمت بررسی شده است.

بخش سوم، بررسی مسئولیت پزشک جراح زیبایی در فقه و حقوق ایران پرداخته شده که در فصل اول مفهوم مسئولیت پزشک و اقسام آن در فقه و حقوق و فصل دوم امکان مسئولیت و عدم مسئولیت پزشک جراح زیبایی بیان شده است.

این اثر، موضوع پایان نامه سطح سه مقطع بوده که با عنوان «جراحی زیبایی از منظر فقه و حقوق ایران» با راهنمایی استاد محترم خانم مجتهده صفاتی و مشاوره استاد محترم سرکار خانم فاضلی در مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان ارائه شده و حائز رتبه عالی گردیده است. در پایان بر خود لازم می دانم از تمام عزیزانی که در تهیه این اثر همیاری و همکاری نموده اند، کمال تشکر را بنمایم.

تعریف واژگان کلیدی:

جراحی^۱

شاخه‌ای از علم پزشکی است که در آن بیماری‌ها و آسیب‌ها با استفاده از روش‌های دستی یا جراحی درمان می‌شوند.^۲

جراحی باستیک^۳

پلاستیک، ریشه‌اش کلمه یونانی پلاستیکوس^۴ به معنی فرم دادن و دوباره تصویر دادن گفته شده است.^۵ این نوع عمل جراحی مربوط به ترمیم، بازسازی، اصلاح یا بهبود شکل ظاهری آن دسته از ساختمان‌های بدن است که به دلیل آسیب، بیماری و یا رشد و تکامل ناقص، دچار آسیب یا تغییر شکل شده‌اند.^۶

به عبارت دیگر عمل جراحی پلاستیک شاخه‌ای از جراحی اطلاق می‌شود که تاکید آن بر اصلاح تصویر جمجمه و صورت، دستگاه

1- Sorger

۲ - ویلیام الگزاندر نیومن دورلند، فرهنگ پزشکی دورلند، بهرام قاضی جهانی و آیدین تبریزی، تهران، گلبان با همکاری قاضی جهانی، ص ۱۱۱۲.

3-Plastic surgery.

4- Plastikos

۵ - رک: پرویز مافی، اصول جراحی پلاستیک، تهران، کتاب ارجمند، ۱۳۹۰ش، ص ۱۱.

۶ - ویلیام الگزاندر نیومن دورلند، فرهنگ پزشکی دورلند، ص ۱۱۱۳.

تناسلی و به طور کلی ترمیم مشکلات ظاهری بیماران از نظر زیبایی است.^۱

در زبان فارسی، جراحی پلاستیک با جراحی ترمیمی، بازسازی یا زیبایی همسان تلقی شده است.

فقه

فقه در لغت به معنای فهم دقیق و عمیق است. در اصطلاح علمای فقه و اصول، علمی است که فقه به بسیاری آن احکام شرعی را از ادله‌ی تفصیلی به دست می‌آورد.^۲

حقوق:

حقوق دارای دو معناست. یکی جمع حق و از اختیاری است که برای افراد در جامعه شناخته شده که می‌توانند عملی را انجام دهند و می‌توانند آن را ترک کنند. معنای دیگر حقوق عبارت است از مجموع قواعد الزامی که برای نظم روابط افراد و بهبودی وضعیت جامعه وضع گردیده است.^۳

۱ - رک: پرویز مافی، اصول جراحی پلاستیک، ص ۱۱.

۲ - علی مشکینی، مصطلحات فقه، قم، الهادی، ۱۴۱۹ق، ص ۴۰۳.

۳ - سید حسن امامی، حقوق مدنی، تهران، اسلامی، ج ۴، ص ۶۵.

زیبایی

در لغت به معنای حالت و کیفیت زیبا است و آن عبارت است از نظم و هماهنگی که همراه عظمت و پاکی، در شیئی وجود دارد و عقل و تنبیل و تمایلات عالی انسان را تحریک کند و لذت و انبساط پدید آورد. زیبایی امری نسبی است. زیبایی اندام به معنی تناسب مجموعه‌ی اندام که برای حصول آن، تمرینات خاصی وجود دارد.^۱

حکم اولی و نهم نوبی

حکم شرعی دو سر نه است: حکم ثابت برای چیزی به عنوان فعلی از افعال، قطع نظر از عدم یا حائل، کلف به آن، مانند وجوب نماز صبح، حرمت دروغ، طهارت آب و نجاست ادرار و حکم ثابت برای چیزی در ظرف جهل مکلف به حکم واقعه. از اول، حکم واقعی و نوع دوم حکم ظاهری نامیده می‌شود.^۲ حکم واقعی دو قسم است:^۳

۱ - محمد معین، فرهنگ فارسی، گردآورنده عزیزالله علیزاده چاپ سوم، تهران، راه رشد، ۱۳۸۵، ص ۶۲۹.

۲ - رک: سید محمود هاشمی، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (ع)، ۳ جلدی، قم، موسسه دائره المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت، ۱۴۲۶ق، ج ۳، ص ۳۵۹ و علی مشکینی، اصطلاحات اصول و معظم ابحاثها، چاپ دوم، قم، یاسر، ۱۳۴۸ ش، ص ۷۵.

۳ - رک: علی مشکینی، اصطلاحات الاصول و معظم ابحاثها، ص ۱۲۱.

حکم واقعی اولی

حکم واقعی ثابت برای چیزی به عنوان اولی آن، یعنی بدون در نظر گرفتن اراض و عناوین مانند اضطرار می‌باشد. مانند وجوب نماز صبح، به عارت دیگر احکام مترتب بر موضوع به ملاک نفس موضوع.

حکم واقعی ثانوی

احکامی هستند که به خاطر اراض شدن حالاتی همچون اکراه، اضطرار، عسر و حرج و یا سبب‌های دیگر، نذر، عهد، قسم و... بر مکلف جعل می‌گردد و در جعل آن، حالتی مثل شک مکلف به حکم واقعی در نظر گرفته نشده است. برای مثال با آنکه حکم روزه‌ی ماه رمضان وجوب است ولی همین حکم نسبت به مضطر، مریض، زنان در بعضی از حالات و پیران تغییر می‌کند. این حکم را حکم واقعی ثانوی می‌گویند. نام گذاری آن به ثانوی به خاطر این است که در طول اراض است و موضوع این حکم ثانوی عنوانی ثانوی است که بر عنوان اولی اراض عارض شده است. امثال حکم واقعی ثانوی، از امثال حکم واقعی اولی کفایت می‌کند.